

ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก:
กรณีศึกษาแหล่งทำนาเกลือบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี
THE POTENTIAL OF LOCAL GOVERNMENT ORGANIZATIONS IN MANAGING
EXTERNALITIES: CASE STUDY OF BAN DUNG SALT FARMING AREA, BAN
DUNG DISTRICT, UDON THANI PROVINCE

พิมพ์นรี พระวิเศษ* และ ธนวิทย์ บุตรอุดม
Pimnaree Prawiset* and Thanawit Butrudom

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
Program in Public Administration, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Udon Thani Rajabhat University

Received: 15 May 2025

Revised: 19 June 2025

Accepted: 15 September 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการผลกระทบจากนาเกลือ 2) ศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบการทำนาเกลือ และ 3) เสนอแนะแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 5 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการกำกับดูแลออกข้อบังคับและสื่อสารกับประชาชนเพื่อบรรเทาผลกระทบจากนาเกลือทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชน และเศรษฐกิจ ศักยภาพขององค์กรสะท้อนผ่านความสามารถในการจัดทำข้อบังคับที่ครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของนาเกลือ กำหนดมาตรฐานการลดผลกระทบ และดำเนินการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อเพิ่มศักยภาพขององค์กร ได้แก่

* Corresponding author: พิมพ์นรี พระวิเศษ
Email: Phimnareeprawiset@gmail.com

พัฒนาเครือข่ายสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับชุมชนส่งเสริมสมรรถนะของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และการนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาใช้ในการกำหนดนโยบายเชิงรุก

คำสำคัญ: ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, การจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก, แหล่งทำนาเกลือบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี

Abstract

This article aims to 1) study the role of local administrative organizations in managing impacts from salt farms, 2) study the potential of local administrative organizations in managing the problem of impacts from salt farming, and 3) propose guidelines for local administrative organizations in increasing their management potential. Qualitative research was used, with five purposive informants selected. Data were collected through structured interviews.

The research found that local administrative organizations play a key role in overseeing, issuing regulations, and communicating with the public to mitigate the impacts of salt farming on the environment, communities, and the economy. The organizations capacity is reflected in their ability to develop regulations that comprehensively govern all aspects of salt farming operations, establish standards for impact mitigation, and implement systematic monitoring and evaluation processes. In addition, the proposed recommendations for enhancing the capacity of local organizations include: developing participatory communication networks with communities, strengthening the competencies of local officials, and utilizing evidence-based data to inform proactive policy-making.

Keywords: Potential of local government organizations, Management of external impact problems, Ban Dung salt farming area, Ban Dung District, Udon Thani Province

บทนำ

การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นรากฐานสำคัญของระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด แม้ว่ารัฐบาลกลางจะมีหน้าที่หลักในการบริหารประเทศเพื่อความผาสุกของประชาชน ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แต่ด้วยข้อจำกัดหลายประการ ทำให้ไม่สามารถดูแลประชาชนได้อย่างทั่วถึงทุกพื้นที่ ปัญหาสำคัญที่รัฐบาลกลางต้องเผชิญ ได้แก่ ความล่าช้าในการดำเนินงาน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดแคลนบุคลากร ซึ่งส่งผลให้การตอบสนองความต้องการของแต่ละชุมชนเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เช่น การตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างรวดเร็วและตรงจุด การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง (ปิ่นมัท นอขุนทด, 2564) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ซึ่งช่วยพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากขึ้นที่มีอยู่ในพื้นที่นั้นๆ

อุตสาหกรรมทำเกลือสินเธาว์ในจังหวัดอุดรธานี สกลนคร และหนองคาย ได้ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมหลายประการ เช่น น้ำเค็มร่วไหลสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ทำให้แหล่งน้ำไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้ ดินเค็มแพร่กระจายประชาชนได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานราชการเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9 ซึ่งมีหน้าที่กำกับดูแลและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ได้จัดตั้งคณะทำงานขึ้นเพื่อศึกษาติดตามปัญหาและการแก้ไขผลกระทบจากกิจการเกลือสินเธาว์ (สมพงษ์ บุญเฟื่อง, 2564) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ผลิตเกลือ การจัดการสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำกับดูแล และการดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ

ประชาชนในอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนาเกลือและนาข้าวเป็นหลัก แต่รายได้ยังไม่มั่นคง ทำให้ภาครัฐต้องเข้ามาช่วยเหลืออยู่เสมอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างชาวนาเกลือและชาวนาข้าวในเรื่องการจัดสรรพื้นที่ประกอบอาชีพ รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมจากการผลิตเกลือที่ต้องเร่งแก้ไข เช่น น้ำเค็มที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรม และการขาดแคลนแหล่งน้ำในอนาคตการละลายของเกลือหินโดยวัฏจักรของน้ำบาดาลทำให้เกิดโพรงใต้พื้นดิน เกลือหินในพื้นที่จึงมีทั้งประโยชน์และโทษ

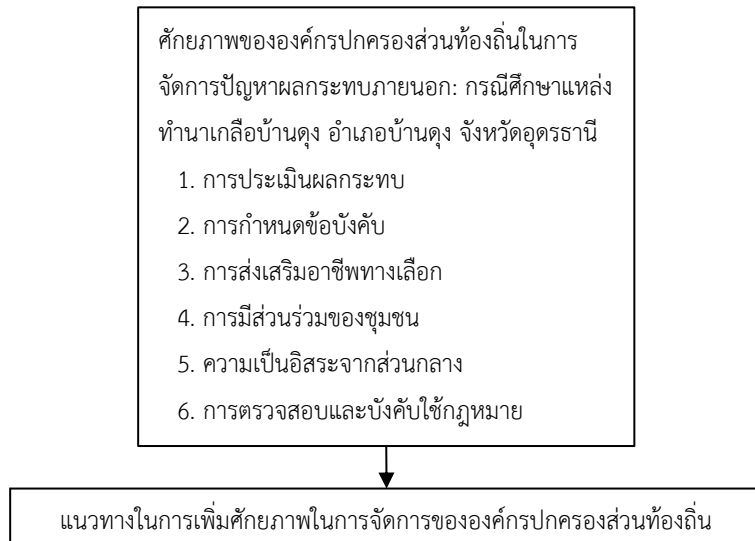
(สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 จังหวัดขอนแก่น, 2567) ทุกภาคส่วนมีแนวทางส่งเสริมนวัตกรรมจากอาชีพนาเกลือ เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกลือ การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวคาบสมุทร

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้ได้รับผลกระทบจากการทำนาเกลือ โดยปัญหาที่ชุมชนต้องเผชิญในการทำนาเกลือมีหลายประการ นอกจากนี้ พื้นที่ที่ผู้วิจัยเลือกศึกษายังเป็นพื้นที่ที่มีผลกระทบต่องานด้านที่ควรต้องปรับปรุงแก้ไข ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษาแนวทางการจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอกกว่ามีศักยภาพด้านใดบ้างที่ส่งผลให้การจัดการปัญหาผลกระทบภายนอกประสบความสำเร็จ (พิมพ์นรี พระวิเศษ และ ธนวิทย์ บุตรอุดม, 2567: 664-665) ผู้วิจัยยังศึกษาศักยภาพของแหล่งนาเกลือว่ามีด้านใดบ้างที่ส่งผลให้การจัดการปัญหาผลกระทบภายนอกประสบความสำเร็จ สามารถวางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการทำนาเกลือได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้าใจในศักยภาพและข้อจำกัดของแหล่งนาเกลือ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรในอนาคต เพื่อให้การแก้ไขปัญหาผลกระทบจากการทำนาเกลือเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลการศึกษาที่ได้มานำมาเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรผู้ทำนาเกลือในการปรับปรุงแก้ไขปัญหาหรือเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านเกษตรกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการผลกระทบจากนาเกลือ
2. เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบการทำนาเกลือ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเพิ่มศักยภาพในการจัดการ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนและกระบวนการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบการทำนาเกลือ

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล และผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการและการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ในอดีต ทศนคติ และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นของสภาพปัญหาผลกระทบในอดีตที่สามารถให้ท้องถิ่นประเมินผลกระทบในการจัดการ รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ด้วยการรวบรวม วิเคราะห์เอกสาร การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์ไว้ก่อนล่วงหน้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้กำหนดไว้และนัดสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยใช้วิธีจำแนกประเด็น จัดระบบข้อมูล จากนั้นดำเนินการประมวลผลข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดแนวทางในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาด้วยการพรรณนา

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก: กรณีศึกษาแหล่งทำนาเกลือบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เลขที่รับรอง อว. 0622.7/371 (เลขที่ยื่น จย.มน182/2567)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยในลักษณะสรุปภาพรวมและรายด้านที่ได้จากการวิจัยเชิงคุณภาพแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สามารถสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านการประเมินผลกระทบ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเริ่มต้นด้วยการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องความยั่งยืน การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลกระทบและการเฝ้าระวังผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างทุกฝ่าย จะช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การระบุผู้ที่ได้รับผลกระทบจากผลกระทบที่เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการประเมินผลกระทบเป็นสิ่งสำคัญ รวมถึงสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างทุกฝ่ายทั้งท้องถิ่นและประชาชน เจ้าหน้าที่ที่ต้องมีความละเอียดรอบคอบและครอบคลุมในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดทำแผนประเมินผลกระทบเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม รวมถึงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับเทคนิคการประเมินผลกระทบจะช่วยเพิ่มความสามารถในการดำเนินงาน โดยระบุแนวทาง

การลดผลกระทบ การป้องกันปัญหา และการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น วิธีการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลาย การจัดการทรัพยากรน้ำ และการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านการกำหนดข้อบังคับ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรออกข้อบังคับที่กำหนดมาตรฐานในการทำนาเกลือและวิธีการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และเศรษฐกิจ ข้อบังคับควรครอบคลุมการดำเนินงานทั้งหมดของนาเกลือ เช่น การควบคุมการใช้น้ำ การจัดการน้ำเสีย ต้องระบุปัจจัยเสี่ยงที่มีอยู่ในปัจจุบันและคาดการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต กำหนดมาตรการและบทลงโทษที่เข้มงวดและเหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ ศึกษาและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ต้องระบุปัจจัยเสี่ยงที่มีอยู่ในปัจจุบันและคาดการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต กำหนดมาตรการและบทลงโทษที่เข้มงวดและเหมาะสมสำหรับผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎระเบียบ

3. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านการส่งเสริมอาชีพทางเลือก คือ การสำรวจและศึกษาศักยภาพของทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ในชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญเพื่อระบุอาชีพที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาได้ในท้องถิ่น การทำความเข้าใจทรัพยากรที่มีอยู่จะช่วยให้สามารถวางแผนการพัฒนาอาชีพทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาทักษะในอาชีพทางเลือก เช่น การส่งเสริมการปลูกพืชที่ไม่ใช้สารเคมีและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การทำเกษตรอินทรีย์ การเลี้ยงสัตว์ และการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ จะช่วยให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการประกอบอาชีพที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมอาชีพทางเลือกที่หลากหลาย ครอบคลุมอาชีพเกษตร อาหาร และการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ จะช่วยให้ชาวบ้านมีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพใหม่

4. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การจัดตั้งกลุ่มหรือคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานท้องถิ่น จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนการจัดการปัญหา การมีส่วนร่วมนี้จะช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย เปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจัดการปัญหาเป็นสิ่งสำคัญ การจัดประชุมชุมชนเป็นประจำเพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการในพื้นที่อย่างแท้จริง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ

รายงานปัญหาและข้อบกพร่องในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการจัดตั้งช่องทางการร้องเรียนที่เข้าถึงง่าย จะช่วยให้การจัดการปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อม จะช่วยสร้างความตระหนักรู้และความร่วมมือในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

5. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านความเป็นอิสระจากส่วนกลาง คือ การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการรับผิดชอบร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้การตัดสินใจและการวางแผนการจัดการปัญหามีความครอบคลุมและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้การตัดสินใจและการวางแผนการจัดการปัญหามีความครอบคลุมและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ผลักดันการออกกฎหมายและนโยบายที่สนับสนุนการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจและจัดการปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง พัฒนาทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้สามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองในด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการ การวางแผน การพัฒนาชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในการจัดการปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

6. บทบาทและศักยภาพในการจัดการปัญหาผลกระทบด้านการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย คือ การกำหนดมาตรฐานและข้อบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำนาเกลือ เช่น มาตรการป้องกันการแพร่กระจายของเกลือและการจัดการน้ำเสีย จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ใช้มาตรการลงโทษทางปกครองและทางอาญาอย่างเด็ดขาดและเข้มงวดกับผู้ละเมิดกฎหมาย จะช่วยสร้างผลตกค้างและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ปรับปรุงข้อบัญญัติให้สอดคล้องกับกฎหมายและมาตรฐานระดับชาติ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2518 หากฝ่าฝืนจนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรงจะเพิกถอนการอนุญาตและดำเนินการให้มีการระงับการผลิตเกลือในท้องที่ดังกล่าว การตรวจสอบที่เข้มงวดจะช่วยยับยั้งและป้องกันการกระทำที่ไม่ถูกต้อง การจัดให้มีการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานตรวจสอบจากรัฐบาลกลางหรือหน่วยงานอิสระ จะช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและได้รับการตรวจสอบอย่างเป็นธรรม

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก: กรณีศึกษาแหล่งทำนาเกลือบ้านดุง อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ด้านการประเมินผลกระทบ พบว่า การทำนาเกลือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนในหลายด้าน เช่น การเสื่อมสภาพของดิน และผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน การจัดการปัญหาเหล่านี้จึงต้องการการวางแผนและการดำเนินการที่มีประสิทธิภาพจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้คนและสิ่งแวดล้อมโดยการให้ความรู้และการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่และประชาชนเกี่ยวกับเทคนิคการประเมินผลกระทบ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลและการเฝ้าระวังผลกระทบที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ ครอบคลุมรวมถึงสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างทุกฝ่าย และการป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกกุล เพชรอุทัย (2564) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ กรณีศึกษา โครงการพัฒนาท่าเทียบเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3 พบว่า พื้นที่โครงการตั้งอยู่ในพื้นที่เศรษฐกิจและศูนย์กลางความหลากหลายชีวภาพทางทะเล ในส่วนของกฎหมายยังมีช่องว่างในทางปฏิบัติทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวไม่สามารถบรรลุเจตนารมณ์ที่แท้จริง นอกจากนี้ประชาชนยังมีอุปสรรคในการได้รับข้อมูล ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อกระบวนการตัดสินใจ เนื่องจากข้อมูลที่โครงการนำเสนอแก่ประชาชนเป็นข้อมูลด้านเดียว ในส่วนของรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ พบว่าแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมฯ ของโครงการให้ประสบความสำเร็จ คือ ภาครัฐควรมีความโปร่งใสในการดำเนินงาน รับฟังความคิดเห็นของประชาชน ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเพื่อให้ทราบความต้องการของคนในพื้นที่รับฟังข้อมูลทั้งด้านบวกและลบอย่างไม่มีอคติ

2. ด้านการกำหนดข้อบังคับ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรออกข้อบังคับที่กำหนดมาตรฐานในการทำนาเกลือ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการที่ยั่งยืนและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และเศรษฐกิจ การศึกษาและประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ จะช่วยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถวางแผนและดำเนินการป้องกันปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมนี้จะสร้างความเข้าใจและความร่วมมือที่ดีระหว่างทุกฝ่ายทั้งท้องถิ่นและประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร

และบุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล (2564) การกระจายอำนาจการปกครอง พบว่าการกระจายอำนาจเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองและการบริหารที่สำคัญของรัฐ ซึ่งเป็นเป้าหมายในการทำให้ท้องถิ่นสามารถปกครองตนเองได้โดยลดการรวมศูนย์อำนาจ และเพิ่มการบริการสาธารณะ การถ่ายโอนอำนาจและกลไกต่าง ๆ ไปยังท้องถิ่นมีเป้าหมายในการเสริมสร้างบทบาทของประชาชนในการตัดสินใจและการบริหารท้องถิ่นตามหลักการประชาธิปไตย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทั้งเศรษฐกิจ สังคม การกระจายอำนาจนี้ช่วยแก้ไขตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการส่งเสริมอาชีพทางเลือก พบว่า การสำรวจและศึกษาศักยภาพของทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ในชุมชนเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญ เพื่อระบุอาชีพที่เหมาะสมและสามารถพัฒนาได้ในท้องถิ่น มีทักษะในอาชีพทางเลือกจะช่วยเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน เช่น การปลูกพืช การจัดการการท่องเที่ยวเชิงระบบนิเวศ และการตลาดผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นการจัดทำหลักสูตรการฝึกอบรมอาชีพทางเลือกที่หลากหลาย ครอบคลุมอาชีพเกษตร การจัดหาทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ หรืออุปกรณ์การเกษตร เพื่อช่วยให้ชาวบ้านสามารถเริ่มต้นอาชีพใหม่ได้อย่างราบรื่น มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เกศกุล สระกวี (2564) ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบทางสังคมจากโครงการเกิดขึ้น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านสังคม ได้แก่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนดีขึ้น (2) สมาชิกชุมชนได้พัฒนาทักษะต่อการบริหารธุรกิจการท่องเที่ยวมากขึ้น 2) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ชุมชน วิสาหกิจชุมชนและธุรกิจภาคเอกชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยวในท้องถิ่น และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ชุมชนได้ดูแลและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นทำให้เกิดมูลค่าจากการใช้ประโยชน์ให้แก่สังคมเพิ่มขึ้น และช่วยสร้างระบบนิเวศที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

4. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การจัดตั้งกลุ่มหรือคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชน เจ้าหน้าที่ และหน่วยงานท้องถิ่น จะช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนการจัดการปัญหา เสนอแนะจากประชาชนจะช่วยให้เข้าใจปัญหาและความต้องการในพื้นที่อย่างแท้จริง โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรายงานปัญหาและข้อบกพร่องในการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการจัดตั้งช่องทางการร้องเรียน

ที่เข้าถึงง่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธัญญพัทธ์ ภูริพิณันท์ (2565) การกระจายอำนาจกับการพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทย การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่กว้างขวางและเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม การพัฒนาท้องถิ่นโดยการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนได้ปกครองตนเอง ก็จะมีผลสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยในประเทศนั้นๆ โดยชุมชนเป็นคนกำหนดเองว่า ในการจะพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นของตนเองจะไปในทิศทางไหน เพื่อการกระจายอำนาจสู่องค์กรบริหารท้องถิ่นให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง

5. ด้านความเป็นอิสระจากส่วนกลาง พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะช่วยให้การตัดสินใจและการวางแผนการจัดการปัญหาที่มีความครอบคลุมและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย การพัฒนาทักษะและความรู้ของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นให้สามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเองในการบริหารจัดการ การวางแผน การพัฒนาชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนจะช่วยสร้างความร่วมมือและความเข้าใจที่ดีระหว่างทุกฝ่าย เพื่อให้มีอำนาจในการตัดสินใจและจัดการปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และบุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล (2564) การกระจายอำนาจการปกครอง การกระจายอำนาจเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองและการบริหารเป็นเป้าหมายสำคัญของรัฐในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้กับท้องถิ่น และครอบคลุมรวมถึงกระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย โดยประชาชนมีส่วนร่วมภายใต้หลักการปกครองตนเองในการพัฒนาทั้งทาง สังคม เศรษฐกิจและการเมืองในพื้นที่ การแก้ไขข้อจำกัดในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการรวมศูนย์อำนาจลักษณะขององค์กรแบบระบบราชการที่ใหญ่โต ที่ไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนภายในประเทศได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ กระจายอำนาจจากทางรัฐบาลสภาพปัญหาในแต่ละท้องถิ่น ที่อยู่นอกศูนย์กลางย่อมส่งผลให้เกิดข้อดีและข้อเสีย

6. ด้านการตรวจสอบและบังคับใช้กฎหมาย พบว่า การกำหนดมาตรฐานและข้อบังคับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำนาเกลือ เช่น มาตรการป้องกันการแพร่กระจายของเกลือและการจัดการน้ำเสีย จะช่วยลดผลกระทบต่องานแวดล้อม ข้อบังคับที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีแนวทางที่ชัดเจนในการปฏิบัติตามและลดความเสี่ยงในการละเมิดกฎหมาย การใช้มาตรการ

ลงโทษทางปกครองและทางอาญาอย่างเด็ดขาดและเข้มงวดกับผู้ละเมิดกฎหมาย หากมีการฝ่าฝืนจนก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมรุนแรง การเพิกถอนการอนุญาตและการระงับการผลิตเกลือในท้องที่ดังกล่าวจะเป็นมาตรการที่เหมาะสม มีส่วนร่วมของชุมชนในการรายงานปัญหา และการตรวจสอบจะช่วยให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ริชกี สารี (2565) การพัฒนารูปแบบการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า การจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เหมาะสม มีรูปแบบในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมและการประเมินคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้แก่ การรองรับภาวะฉุกเฉินและภัยพิบัติ การจัดการเหตุรำคาญ การจัดการกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment : HIA) และการบังคับใช้กฎหมายมีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่อย่างยิ่ง การจัดการคุณภาพน้ำบริโภค และการจัดการขยะมูลฝอยที่ควรสนับสนุนส่งเสริม พัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งให้มีการพัฒนาระบบการจัดการที่ และส่งเสริมการรองรับภาวะฉุกเฉินและภัย ปัจจัยคุกคามสุขภาพ และผลกระทบจากการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนในพื้นที่โดยอาศัยความรู้ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม แต่ที่สำคัญที่สุดในการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม คือการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อมิให้เกิดมลพิษ เหตุรำคาญในชุมชน และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการปัญหาผลกระทบภายนอก ไปสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนี้

1.1 สร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพจัดประชุมและอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการทำนาเกลือ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ เพื่อให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น

1.2 จัดตั้งระบบติดตามการดำเนินงานและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแนวทางการจัดการให้เหมาะสมและทันเหตุการณ์

1.3 สร้างช่องทางให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการดำเนินการ ฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อให้การจัดการปัญหาในแนวทางที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาเกี่ยวกับผลลัพธ์ในระยะยาวของมาตรการการจัดการผลกระทบที่มีอยู่เพื่อพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

2.2 ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยลดผลกระทบหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการปัญหาในแต่ละพื้นที่

2.3 วิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถจัดการผลกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กนกกุล เพชรอุทัย. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ กรณีศึกษาโครงการพัฒนาท่าเทียบเรือแหลมฉบัง ระยะที่ 3. **ศิลปศาสตร์ปริทัศน์**, 16(1), 178-188.

เกตุกุล สระแก้ว. (2564). ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ของโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยว. **วารสารพัฒนศาสตร์**, 4(2), 129-183.

ธัญญพัทธ์ ภูริพิณสนั่น. (2565). การกระจายอำนาจเพื่อการยกระดับประชาธิปไตยและเสริมสร้างความเป็นธรรม. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2567, จาก https://jsi.rsu.ac.th/Article/Article_jsi-V1N1_30-57.pdf

ปิ่นนัต นอขุนทด. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- พิมพ์นรี พระวิเศษ และ ธนวิทย์ บุตรอุดม. (2567). การศึกษาแนวทางการจัดการผลกระทบภายนอกจากนาเกลือ กรณีศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. การนำเสนอผลงานวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับนานาชาติ ครั้งที่ 1 และระดับชาติ ครั้งที่ 17: (น. 663-676).
- ริชกี สารี. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในอนาคต. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สุทธินันท์ สุวรรณวิจิตร และ บุญเรือง เตชะวิวัฒน์กุล. (2564). การกระจายอำนาจการปกครอง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 8(5), 123-134.
- สมพงษ์ บุญเฟื่อง. (2564). การติดตามปัญหาและแก้ไขปัญหามลพิษต่อสิ่งแวดล้อมจากการประกอบกิจการเกลือสินเธาว์. ข่าวสารสิ่งแวดล้อมภาคที่ 9, 1(1), 3.
- สำนักประชาสัมพันธ์เขต 1 จังหวัดขอนแก่น. (2567). ชาวนาเกลือ อ.บ้านดุง จ.อุดรธานี เตรียมเปลี่ยนอาชีพพลิกผืนนาเลี้ยงปลากระพงขาย หลังมีผู้เลี้ยงปลาในพื้นที่น้ำกร่อยจนประสบผลสำเร็จ. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2567, จาก https://ewt.prd.go.th/ewt/region1/ewt_news.php?nid=46133&filename=index_kk.